

Medializace a její dopady na archeologické památky Karlovarského kraje

Filip PREKOP

ANOTACE: Příspěvek představuje praktické zkušenosti z výkonu archeologické památkové péče na Karlovarsku. Ze všech krajů České republiky nejmenší pokrytí území archeology způsobuje mimo jiné větší tlak na zapojení zájemců o obor z řad veřejnosti. To vyžaduje i vyšší vzájemnou důvěru ve sdílení informací v obou směrech. Na příkladech, představujících různé přístupy ke zveřejňování informací a k práci s veřejností, je patrné, že z takové spolupráce mohou mít užitek obě strany. V textu je rovněž na vzorku jediného „hledače“ nastíněn možný rozsah a intenzita amatérského detektoringu. Přestože se amatérské aktivity nemohou vyrovnávat odborníkům v rovině komplexnosti poznání, je z dat patrné, že terénní aktivita „hledáčů“ již předčila svým plošným rozsahem veškeré možnosti odborné archeologické obce. Za zmínku rovněž stojí volně dostupné nástroje distribuce a vzájemného sdílení informací mezi amatéry, které již dnes umožňují „obcházení“ oficiálních zdrojů informací.

Úvod

Příspěvek je souhrnem profesních zkušeností se zveřejňováním informací o archeologických lokalitách v Karlovarském kraji. Přestože představené příklady nemohou mít obecnou platnost, při porovnání s ostatními příspěvky může následující text poskytnout plasticitu pohledu na problematiku zveřejňování informací v archeologii jako celku. Medializaci zde označuji činnost, která slouží pro předání archeologických zjištění veřejnosti. Zveřejnění nebo zveřejňování informací o archeologických lokalitách chápu jako krok k přizvání dalších potenciálních spolupracovníků k „řešení“ a péči o lokalitu.

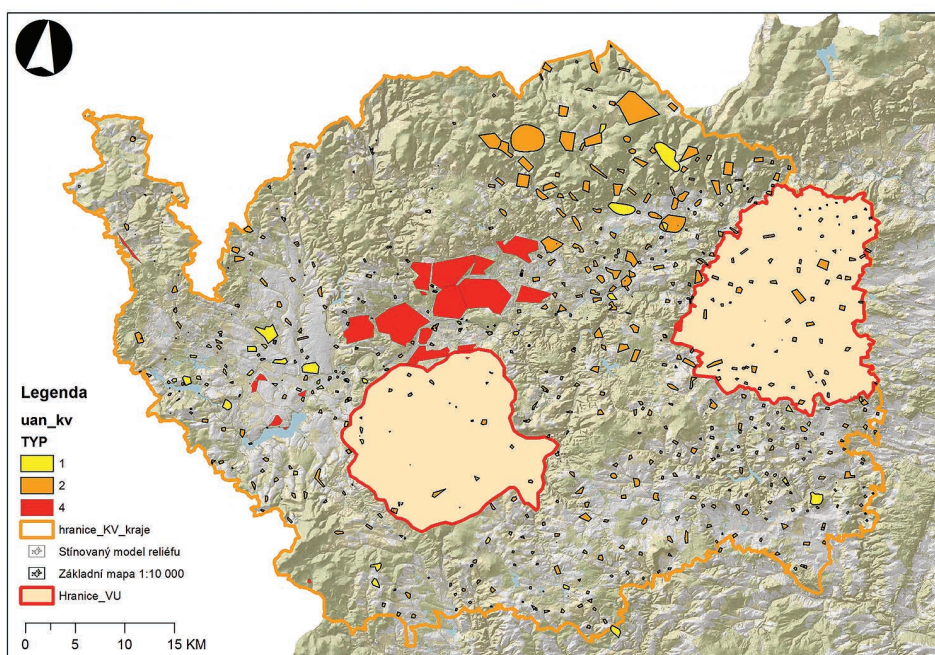
Problematika zveřejňování archeologických dat

Podle mého názoru je jádrem diskuse míra uvolňování přístupu veřejnosti k empirickým datům archeologických lokalit a nálezů. Jistě je na místě otázka, zda zpřístupňování informací ve stylu publikace Archeologického atlasu Čech¹ nedošlo až příliš daleko a samo o sobě není naopak katalyzátorem devastace představovaných památek ze strany nevyškolené veřejnosti.

Počátky nedůvěry odborné obce vůči veřejnosti velmi pravděpodobně pramení z nástupu masivního a nekontrolovaného používání detektorů kovů od počátku 90. let 20. století. Tento fenomén se nepodařilo žádným způsobem uspokojivě legislativně podchytit dodnes.

Oficiální dostupnost archeologických informací

Nejvíce otevřené jsou informace v klasických publikacích, kde se se záměrným zkracováním polohy památek prakticky nesetkáváme. Soubory archeologických informací jsou zde značně selektované s ohledem na téma dané publikace. Archeologická kompendia

1

jsou poměrně vzácná a pochopitelně se soustřeďují na popisování trendů a rozsáhlých území, pro regionální zájemce tak nejsou dostatečně podrobná.²

Je svým způsobem zajímavé, že dostupnost archeologických informací se ze strany oficiálních institucí příliš nezměnila ani po nástupu interaktivních nástrojů (databázových aplikací ve webovém prostředí). Právě v nich je nejvíce patrné úmyslné zatajování archeologických informací, především o přesném místě výskytu památek. Za nejrobustnější z těchto nástrojů můžeme jistě považovat Státní archeologický seznam.³ Bystří zájemci v něm sice mohou z formy čísla lokality odvodit číslo mapového listu ZM 10,⁴ ale přesné místo výskytu v podo-

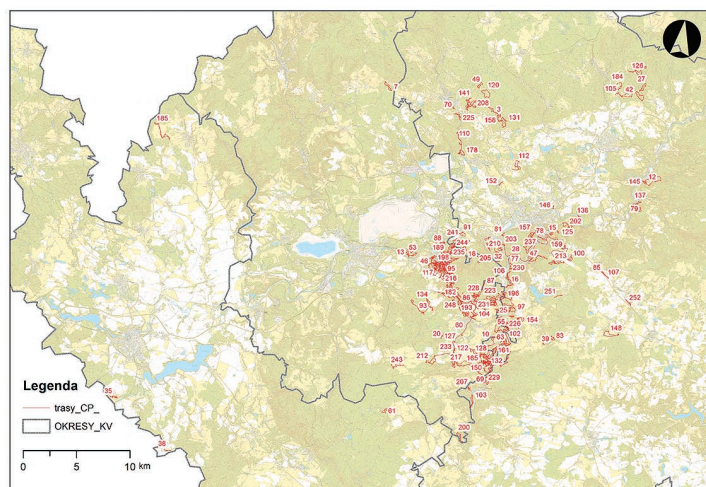
Obr. 1. Karlovarský kraj a rozsah hlavních formujících faktorů výkonu archeologické památkové péče. Limitující je území zničené povrchovou těžbou (4. kategorie SAS) a území dvou vojenských cvičkových prostorů. Vojenský cvičkový tábor Prameny pokrýval značnou část Slavkovského lesa a byl zrušen v roce 1954. Východně položený vojenský újezd Hradiště je užíván dodnes. Sestavil Filip Prekop.

■ Poznámky

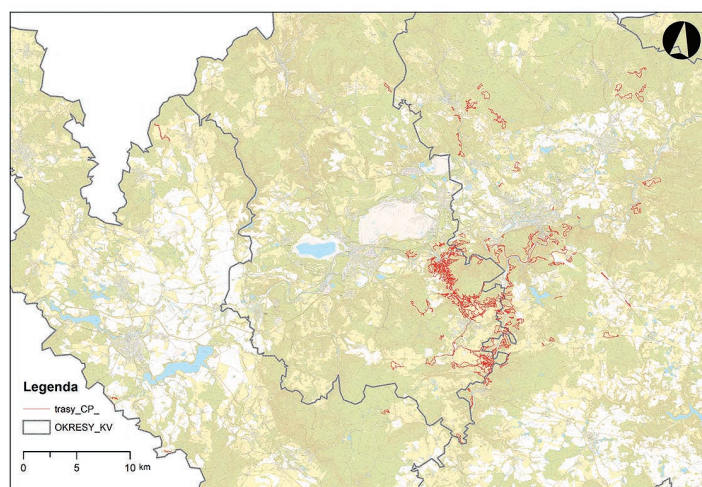
1 Martin Kuna et al., *Archeologický atlas Čech: Vybrané památky od pravěku do 20. století*, Praha 2015.

2 Viz například sérii knih vydanou Archeologickým ústavem AV ČR v Praze: *Archeologie pravěkých Čech I–VIII*, Praha 2007–2008.

3 Dara Baštová – Lenka Krušinová – Zuzana Bláhová et al.,

2a

2b

Obr. 2a, b. Dílčí vizualizace rozsahu terénních aktivit jediné amatérské hledače v období 12/2012 až 1/2015. Celkem jich bylo učiněno 255 o celkové délce tras 1 045 km. Sestavil Filip Prekop.

bě bodů a polygonů je dostupné pouze pro oprávněné správce a schválené uživatele. Veřejnosti informace poskytuje jen generální ředitelství Národního památkového ústavu (NPÚ). Zmíníme ještě projekt *Archeologická databáze Čech* (ADC), který rovněž slouží pro práci s evidencí archeologických výzkumů a je také určen pro organizace oprávněné k provádění archeologických výzkumů.⁵ Tento projekt byl v červnu 2017 nahrazen *Archeologickou mapou České republiky*, která má komplexně řešit správu archeologických informací, jak ve vztahu k odborné obci, tak i k veřejnosti. Přístupnost a míra zveřejňování se liší v závislosti na pěti různých úrovních přístupu. Amatérský zájemce o archeologii může nástroj užívat v režimu *Anonymní uživatel* nebo *Badatel*. V obou případech může zájemce zjistit lokalizaci a slovní popis archeologické památky nebo prohlížet archivované dokumenty.⁶

Archeologické památky, které disponují statusem kulturní památka, je nově možné volně vyhledat v *Památkovém katalogu*.⁷ Zde se uživatel může dovědět číslo parcely, na níž se objekt nachází.

Volně dostupné zdroje

Pochopitelně existuje značné množství „neoficiálních“ internetových zdrojů, které odpovídají na neuspokojenou veřejnou poptávku. V internetovém prostředí lze nalézt dokonce přímo tzv. *Veřejný katalog archeologických lokalit České republiky*.⁸ Jedná se o uzavřený projekt, jehož obsah je značně omezený. Strukturování stránek a nástrojů ale vykazuje značné ambice a katalog byl pravděpodobně vytvořen teprve

v roce 2017. Naopak velmi zajímavý obsah a aktivní členskou základnu má projekt *Lovec pokladů*.⁹ Jedná se o neskrývané uživatele detektorů kovů, kteří ale deklarují jisté morální desatero a spolupráci s profesionálními archeology. K 1. prosinci 2017 se zde nacházely příspěvky k více než 151 200 učiněným nálezům nebo nálezovým souborům.¹⁰

Značný počet archeologických lokalit s obrazovými i popisnými informacemi je volně dostupný například také na stránkách zabývajících se zaniklými obcemi,¹¹ které mají celorepublikový záběr a zaměřují se především na místa sídel zaniklých po roce 1945. V současnosti disponují informacemi přibližně k 6 800 lokalitám včetně historické a aktuální obrazové dokumentace. Nejnověji se obsah rozšířil o kategorie *zaniklé objekty* a *zaniklé stavby*. Obsahově kvalitní je rovněž portál *Hrady.cz*, jehož záběr je rozšířen i o další památky typu hradišť, tvrzí, ale také mlýnů apod.¹² Portál disponuje rovněž interaktivní mapou a doprovodnými popisy s odkazy na literaturu. Vyhledávání archeologických lokalit jako samostatných entit umožňuje i pravděpodobně nejrozšířenější mapový portál v České republice – *www.mapy.cz*.¹³

Na Karlovarsku je velmi populární aplikace *Příroda a památky Karlovarska*, která obsahuje archeologické památky, ale soustřeďuje se i na představování ostatních památek a přírodních zajímavostí.¹⁴ Všechny uvedené portály nabízejí vyhledávání podle různých kritérií a klíčových slov.

Situace na Karlovarsku

Karlovarský kraj je rozlohou druhý nejmenší v České republice, zároveň jde o kraj s nejnižším počtem obyvatel.¹⁵ Se svými čtyřmi stabilními archeologickými pozicemi výrazně zaostává za druhým nejslabším, Libereckým krajem.¹⁶ V oblasti se kumuluje hned několik významných negativních faktorů, které značně komplikují

výkon archeologické praxe. Jako zásadní zmiňme radikální proměnu složení obyvatelstva po roce 1945, která se dotkla plošně celého území. Z tradiční sídelní struktury nepřežilo více než 300 sídelních útvarů (obr. 1). Významná je

■ Poznámky

Státní archeologický seznam ČR – informační systém archeologických nálezů, in: Jiří Macháček (ed.), *Počítačová podpora v archeologii*, Brno 1997, s. 115–123.

4 Základní mapa České republiky 1 : 10 000 (ZM 10) je základním státním mapovým dílem, zobrazuje celé území České republiky v souvislém kladu 4 533 mapových listů.

5 Blíže k projektu na stránkách Archeologického ústavu AV ČR v Praze: <http://www.arup.cas.cz/?p=743>, vyhledáno 1. 12. 2017.

6 Podrobněji ke klasifikaci přístupů Archeologické mapy ČR na stránkách projektu: <http://www.archeologickamapa.cz/help/>, vyhledáno 1. 12. 2017.

7 *Památkový katalog* je dostupný na adrese: <http://pamatkovykatalog.cz/>, vyhledáno 1. 12. 2017.

8 Internetové stránky projektu: <http://www.archeolog.cz/>, vyhledáno 1. 12. 2017.

9 Internetové stránky projektu: <https://www.lovecpokladu.cz/>, vyhledáno 1. 12. 2017.

10 Za předchůdce lze považovat stále fungující www.detektorweb.cz, který ale v mnoha funkcionalitách již poněkud zaostává, vyhledáno 1. 12. 2017.

11 Dostupné z: <http://www.zanikleobce.cz/>, vyhledáno 1. 12. 2017.

12 Portál je dostupný z: <http://www.hrady.cz/>, vyhledáno 1. 12. 2017. Autorem portálu je Jiří Čížek, ISSN 1803-0076.

13 Dostupné z: <https://mapy.cz/>, vyhledáno 1. 12. 2017.

14 Dostupné z: <http://www.pamatkyaprirodakarlovarska.cz/>, vyhledáno 25. 1. 2018.

15 Informace vycházejí z údajů Českého statistického úřadu: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcích-k-112017>, vyhledáno 1. 12. 2017.

16 *Zprávy České archeologické společnosti – Supplementum* 89, 2013, s. 56.

také přítomnost povrchové těžby hnědého uhlí v sokolovské pánvi nebo postupná existence dvou vojenských výcvikových prostorů.¹⁷ Po většinu druhé poloviny 20. století zde existovalo několik oblastí s kontrolovaným vstupem a výhradní vojenskou správou. Jedná se o místa dobývání uranových ložisek a pracovních táborů (Jáchymovsko, Slavkovský les) nebo ochrany hraničního pásma (celé území Ašského výběžku, Smrčiny).

Kvantifikaci působících hledačů kovů nelze jasně posoudit, považuji ji v kraji za velmi hojnou. Osobně odhaduji jejich celkový počet na 250–500 aktivních osob v regionu. Rámcovou představu o rozsahu činnosti jednoho „hledače“ si lze vytvořit podle počtu zaznamenaných tras, který mi poskytl dlouhodobý spolupracovník. Jedná se o GPS záznam od prosince 2012 do ledna 2015. Během tohoto období bylo učiněno na 255 terénních „výprav“, během nichž hledač ušel přibližně 1 045 km. Průměrná doba terénního hledání činila téměř 4 hodiny a každá akce byla přibližně 4,1 km dlouhá (obr. 2). Pokud bychom se snažili vyjádřit prozkoumaný terén v ploše, pohybujeme se okolo 5,7 ha měsíčně a celkově mohlo za dané období dojít k prozkoumání až 150 ha.¹⁸ Při spodní hranici předpokládaného celkového počtu aktivních osob v regionu a za předpokladu stejně aktivního přístupu všech hledačů dojdeme k číslu 17 100 ha prozkoumané plochy ročně. Kompletní území Karlovarského kraje, včetně intravilánů měst a obcí, by tak bylo možné „prozkoumat“ již za 19 let. Představovaná čísla obsahují značné zkreslení, ale i na úrovni řádů je jejich velikost překvapivá. Pokud vezmeme v úvahu dobu trvání fenoménu, který s různou intenzitou probíhá právě již více než 20 let, musíme si připustit, že většina ploch s potenciálním výskytem hodnotných artefaktů již mohla být těmito „amatéry“ navštívena.

Archeolog periferie

Z výše uvedeného je zřejmé, že povaha archeologické praxe na Karlovarsku musí být těmito faktory formována. Jejich vliv ale nemusí být vnímán jen negativně. Je zde pouze markantněji vidět jádro archeologické činnosti a oblasti, na něž jsme naopak nuceni rezignovat. Místní pracoviště musí být více než jiná otevřeno ke spolupráci se specialisty a institucemi z dalších regionů, vědomě využívá selekci problematiky, kterou je možné se zabývat, a otevřeně spolupracuje i s amatérskými zájemci o obor, ve vzájemné důvěře a s vědomím svých kompetencí.

Obr. 3. Ukázka několika fragmentů tarasnice z 15. století nalezených díky spolupráci s amatérským hledačem. Na obr. 3a dole je první objevený fragment. Snímky 3b jsou z průběhu revizního výzkumu polohy. Částečně zubeľnatělá zeľeň pod objeveným fragmentem je důkazem, že fragment se nacházel in-situ. Foto: Filip Prekop, 2015.

Příklady poškozování památek a jejich medializace

Níže se nebudu věnovat jednorázovému zveřejňování výsledků výzkumu v tištěných médiích, které není zcela předmětem této diskuse. Prezentované situace předkládají možná nestandardní způsob přístupu, který ovšem i přes všechny zmíněné omezující faktory přinesl nové informace a zjištění.

Objevení obléhacího tábora města Loket

Způsob objevení této lokality může být považován za kuriózní a první zjištění provedl amatérský nálezce. Když tento spolupracovník nahlásil další nález (dvojice železných kulí, ponechaných in-situ), došlo i na diskusi nad pozůstatky palných zbraní a ukázkami jejich fragmentů, které mohou snadno zůstat nerozpoznány.¹⁹ Několik dnů poté v extravilánu města Loket, na hřebenu Šibeničního vrchu, týž amatérský nálezce správně interpretoval atypický předmět jako fragment historické palné zbraně. Následně se ukázalo, že se jedná o fragment tarasnice z 15. století. K odbornému zajištění nálezu došlo v řádech desítek minut po učinění objevu. Z povahy okolností bylo jasné, že nález byl poprvé učiněn již dříve, ale předmět nebyl správně rozpoznán. Původní místo výkopu se nepodařilo lokalizovat (obr. 3). Vyvolaný cílený výzkum bezprostředního okolí však přinesl soubor více než deseti fragmentů náležejících témuž objektu, mnohých in-situ, společně s několika odpovídajícími polymetalickými projektily odpovídající ráže, kováním pevné lafety a souborem kovových hrotů šípů do kuše.²⁰ Všechny nálezy pravděpodobně dokládá-

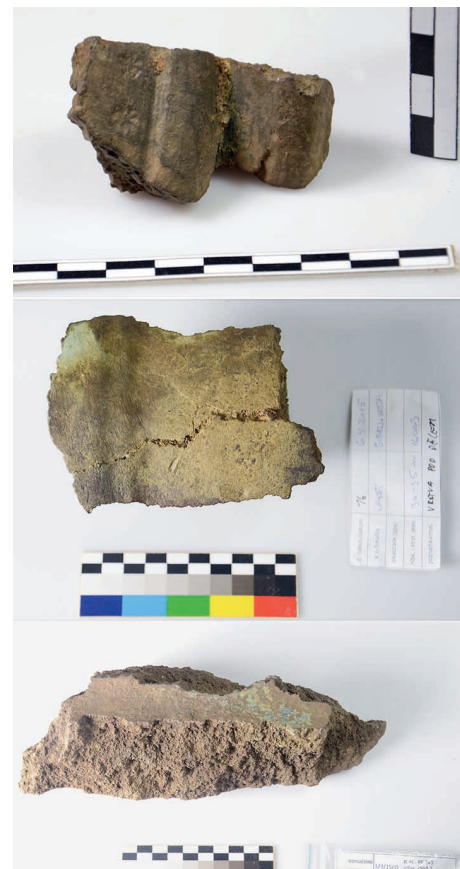
■ Poznámky

¹⁷ Rudolf Tomíček, *Historie Vojenského újezdu Prameny aneb Chlapci z opičích hor*, Sokolov 2006.

¹⁸ Výpočet plochy vychází z předpokladu šířky „kmitu“ detektoru 1,5 m při celkové délce zaznamenané trasy 1 045 km za 26 měsíců.

¹⁹ Zmiňované kovové fragmenty palných zbraní byly nalezeny autorem tohoto textu v rámci řádného archeologického výzkumu při obnově hradu Bečov nad Teplou.

²⁰ Filip Prekop, Relikty obléhání města Lokte z 15. až 17. století, příspěvek přednesený na 47. ročníku mezinárodní konference archeologie středověku Archaeologia historica, Katedra archeologie Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni a Muzeum Cheb, 14.–18. 9. 2015.

3a

3b

4

5

jí jedinou událost, kdy došlo k potyčce, během níž proběhla intenzivní střelba z uvedené tarasnice, jež se posléze roztrhla. Ani po provedení několika revizních sond nebyly nalezeny žádné nekovové artefakty. Jen díky přimluvě uvedeného spolupracovníka se podařilo zachytit polohu dalšího depotu železných kulí, jehož nálezce by jinak nebyl ochoten spolupracovat. Ověřením místa nálezce bylo prokázáno, že se jedná o palpost falkonetu z třicetileté války, který měl vizuální kontrolu nad jednou z přístupových cest k městu.

Všechna uvedená zjištění jsou prvními archeologickými doklady vojenských aktivit z 15. a 17. století v extravilánu města Lokte, o nichž je v písemných pramenech mnoho zmínek. Bez vstřícné spolupráce s amatérským zájemcem o archeologické poznávání by k popsání objevu velmi pravděpodobně nedošlo nebo by nebyl zajištěn. Výhradně kovový charakter všech zachycených artefaktů znamená nebezpečí ztráty celé lokality.

Ohrožení archeologické památkové rezervace Tašovice

Hradiště Starý Locket v Tašovicích je jediná archeologická lokalita prohlášená za archeologickou památkovou rezervaci na území Karlovarského kraje.²¹ Hodnotné komponenty této bohaté polykulturní památky jsou dlouhodobě poškozovány. Na východním okraji se dříve nacházel povrchový lom, na severu probíhala spontánní těžba hnědého uhlí. Území trpělo také celkovým zanedbáním údržby zeleně a existencí několika ilegálních skládek.

Pravděpodobně i tento neutěšený stav přispěl k tomu, že v místě částečně chráněné parcely památkové rezervace vznikly dvě stavební parcely a v roce 2008 zde byly bez prokázání protizákonného jednání postaveny dva rodinné domy. Hranice rezervace se z důvodu

existence několika legislativních problémů nepodařilo dosud nově definovat.

Stav památky se povedlo zlepšit jen díky medializaci a komunikaci s Magistrátem města Karlovy Vary. Od roku 2013 zde dochází k pravidelnému odbornému prožezávání, které nastartovalo postupnou proměnu druhové skladby dřevin. Prosvětlení prostoru památky a popularizace místa zastavily také vytváření ilegálních skládek. Zkvalitnění dnešní podoby místa je zřejmé, přestože k posunu v nápravě legislativní ochrany doposud nedošlo.²²

Exponované relikt zaniklého hornického města Litrbachy

Lokalita je vzdálená 4,5 km západně od města Krásno, při křižovatce silnic 208 a 210, ve vrcholové partii Slavkovského lesa. Jedná se o pozůstatky hornického městečka se středověkými počátky osídlení, jež násilně zaniklo po vysídlení obyvatel v letech 1946–1947. Poslední zbytky stojících budov byly strženy při rušení vojenského výcvikového tábora Prameny.²³ Jedná se o největší sídelní útvar, který byl takto postižen na území Karlovarského kraje, a jeho relikt jsou dostupné ve volně přístupné krajině. Dlouhodobé opomíjení charakteru místa ilustruje existence dvou rozměrných silážních jam z 80. let 20. století, z nichž jedna protíná budovy jižní fronty náměstí. Místo patří rovněž k velmi oblíbeným cílům hledačů kovů nejhrubší kategorie, ochotných sbírat materiál pro jeho cenu ve sběrně surovin (obr. 4). Existence města je spjata s dobýváním cínové rudy v okolí, které zažilo vrchol v průběhu 16. století, přestože jeho počátky je možné vztáhnout k staršímu období.²⁴

Místo nedisponuje žádnou zvláštní legislativní ochranou a nedaří se ji ani zavést, přestože blízká a logicky související lokalita Rudný důl Jeroným je národní kulturní památkou.²⁵ Návrh

Obr. 4. *Komponovaný snímek z aktivit na místě zaniklého města Lauterbach/Čistá. Vlevo nahoře: dochovaná alej v severní části zaniklého náměstí. Vlevo dole: úlovek sběrače kovů zaměřeného na materiál pro sběrný surovin. Vpravo nahoře: moment z pravidelné připomínky svátku patrona místního farního kostela. Vpravo dole: situace archeologické sondy 6/14 umístěné v jižní stěně silážní jámy. Sonda odhalila část suterénu porušeného domu. Foto: Filip Prekop, 2014–2016.*

Obr. 5. *Ruiny kostela sv. Mikuláše, k. ú. Třidomí, okr. Sokolov. Památka je oblíbeným cílem díky výrazné popularizaci místa autorem výzkumu, Jiřím Klsákem z Muzea Karlovy Vary. Foto: soukromý archiv Ing. Kamily Průšové.*

na prohlášení města Lauterbach/Čistá za kulturní památku byl podán v roce 2014 a proces nebyl dodnes zahájen.

Od roku 2012 se postupně podařilo zavést pravidelné připomínání místa v den svátku patrona zdejšího zaniklého farního kostela sv. Ar-

■ Poznámky

21 Archeologická rezervace je evidována v Ústředním seznamu kulturních památek (ÚSKP) pod číslem 36560/4-1055.

22 Hradištěm Tašovice se autor blíže zabývá v příspěvku na internetových stránkách projektu *Památky a příroda Karlovarska*, dostupné z: <http://www.pamatkyapriodakarlovarska.cz/texty/hradiste-tasovice>, vyhledáno 1. 12. 2017.

23 Rudolf Tomíček (pozn. 17).

24 Dle nejnovějšího radiokarbonového datování několika ohnišť v útrokách blízkého dolu Jeroným zde dobývání prokazatelně probíhalo již v druhé polovině 14. století, viz Ondřej Malina – Filip Prekop, *Archeologický výzkum při likvidaci důlních škod dolu Jeroným*, Nálezozáprava, č. j. NPÚ 342-/107/2017, archiv NPÚ, ÚOP v Lokti.

25 Rudný důl Jeroným je evidován v ÚSKP pod číslem 44326/4-4515.

chanděla Michaela.²⁶ Při této příležitosti dochází každoročně k přímé komunikaci mezi regionálními badateli, představiteli místní samosprávy i širokou veřejností, která má možnost reflektovat nejnovější historická zjištění. Daří se rovněž z místa odstraňovat různé ekologické zátěže a podporovat základní údržbu vzrostlých dřevin. Opakovaně zde již došlo ke zmaření krádeže různého stavebního materiálu ze strany veřejnosti, k jehož obraně nikdo cíleně nevybízel.²⁷

Bronzový depot z Mezirolí

Objev bronzového depotu učinil amatér v únoru roku 2016. Jedná se o doposud nejpočetnější soubor bronzových šperků na Karlovarsku. Dominuje mu dvojice rozměrných terčovitých spon a nápažníků, dále zde nalezneme osm falér, několik druhů náramků a jeden prsten.²⁸ Předměty byly jednorázově uloženy při dílčí vyvýšenině na katastru obce Mezirolí někdy na přelomu mladší a pozdní doby bronzové.

Formu medializace nálezu nelze označit za ideální, jelikož ji nebylo možné plně kontrolovat. Nálezce totiž nejprve kontaktoval reportéra komerční televize. Ten se teprve následně obrátil na Muzeum Karlovy Vary a poté bylo přizváno i územní odborné pracoviště Národního památkového ústavu v Lokti. Po vzájemné dohodě s reportérem jsme se snažili lokalizaci nálezu v reportáži maximálně zamlžit, s cílem získat dostatečný čas pro realizaci revizního výzkumu. Bohužel již několik minut po zveřejnění reportáže nemalý počet diváků místo přesně určil. Artefakty se dochovaly ve velmi dobrém stavu, beze stop recentního poškození. Revizním výzkumem nebylo nijak zpochybněno tvrzení nálezce, že objev byl učiněn bez použití detektoru kovů, ale čistě náhodně při sběru kamenů na zahradní skalku. Navazujícím výzkumem bezprostředního okolí se zjistilo, že celý vrch je značně zamořen recentním kovovým odpadem z první poloviny 20. století, kdy prostor plnil funkci divoké skládky odpadu z blízké zástavby. Kovový odpad pravděpodobně plnil roli jistého krytu a konkrétní místo bylo pro „běžné“ hledače s detektory kovů velmi neatraktivní.²⁹

Efekt medializace tohoto případu měl několik rovin. Díky vstřícné spolupráci s nálezcem se podařilo rekonstruovat několik důležitých detailů uložení nálezu a zároveň se přes prostředníky povedlo „vystopovat“ již dříve detektorem objevené dvojice bronzových náramků z oblasti a dva ojedinělé bronzové nálezy z širšího okolí a vyjednat předání dalšího soudobého depotu bronzových srpů od jinak nespolupracujícího nálezce. Vlivem včasné podchycené náhodné události se z archeologicky opomíjené oblas-

ti³⁰ stalo rázem místo s nejvyšší plošnou hustotou výskytu bronzových artefaktů z mladší a pozdní doby bronzové v Karlovarském kraji. Případ je rovněž ukázkou intenzity amatérských hledačských aktivit v oblasti. Z pěti známých objevů, které zahrnují téměř třicet nově nalezených mimořádných artefaktů, by bez otevřené spolupráce s veřejností zůstal podchycen pouze jediný soubor.

Oživení kostela sv. Mikuláše

Specifickou práci s veřejností ukazuje i výzkum a následná dlouhodobá prezentace pozůstatků kostela sv. Mikuláše pod Krudumem (k. ú. Třidomí, okr. Sokolov),³¹ nacházejících se na pahorku v blízkosti křižovatky historické stezky. Kostel vznikl pravděpodobně okolo poloviny 13. století a zanikl před rokem 1500. Po rozsáhlých polomech v 90. letech 20. století se část reliktů odhalila a po několika zjišťovacích etapách se přistoupilo k plošnému odkrytí stavby. Výzkum probíhající v letech 2002–2006 zajišťovalo Muzeum Karlovy Vary v čele s Jiřím Klisákem. Odhalený půdorys kostela byl zdůrazněn relativně masivní nadezdívkou se zakončováním několika nalezených kamenických článků a také navrácením okolního terénu do roviny z doby užívání stavby.

Lokalita žádnou zvláštní legislativní ochranou nedisponuje. Plocha kostela má stejné parcelní číslo jako okolní lesní pozemek (ppč. 130/1), a je tak stále určena k plnění funkce lesa.³²

Medializace výzkumu kostela byla velmi intenzivní již od samotného počátku a probíhá kontinuálně dodnes. Informace o památce najdeme jak na stránkách Wikipedie, tak i na regionálních turistických serverech či v nových vydáních turistických map. Obsah výzkumu byl rovněž monograficky publikován, přestože jeho informační potenciál nelze považovat za vyčerpáný. Místo je velmi populární mezi obyvateli z okolí. Kromě individuální turistiky byly ruiny kostela místem několika svatebních obřadů a každoročně se zde slaví vítání sv. Mikuláše pod Krudumem, a to pravidelně za hojně účasti (obr. 5). Nezodpovězená zůstává otázka, zda je vytvoření populárního turistického cíle dostatečnou omluvou pro zvýšenou míru exponování středověkého zdiva povětrnostním podmínkám a urychlení jeho definitivního zániku.

Užitečnost medializace

Na základě svých profesních zkušeností „archeologa periferie“ mohu konstatovat, že i v případě Karlovarského kraje je medializace a zveřejňování archeologických dat důležitým nástrojem běžné praxe, na který nelze rezignovat. V prostředí, kde se specialista pohybu-

je především mezi lidmi z jiného oboru, je zprostředkování výsledků jeho činnosti neodborníkům o to důležitější.

Prostým zveřejněním památky ještě před dokončením výzkumu pochopitelně ohrožujeme výsledky své práce. Jestliže se ale jedná o zveřejnění zjištění po dokončení výzkumu, které obohatí poznání daného místa, rozhodně doporučuji se o ně zasazovat. Domnívám se, že jediné díky komunikaci s veřejností je možné dosáhnout úspěšného přijetí památky okolím.

Rovněž je nutné si přiznat, že zatajování lokalit nebo dosažených zjištění nepřináší lepší ochranu památek. Neinformování může mít jen krátkodobý a značně fragilní efekt. Nastíněné odhady objemu terénních aktivit a rozsahu pravděpodobně prozkoumaného území amatérskými hledači také dokládají, že představa, že jakoukoli lokalitu se byť i jen v horizontu několika let podaří utajit, je značně iluzorní. Naopak stojí za zamyšlení, zda by odborná archeologická obec neměla projevit větší zájem o „vytěžení“ již zveřejněných informací o desítkách tisíc amatérských nálezů.

Z mé vlastní dosavadní praxe archeologa v odborně nejslaběji pokrytém regionu republiky vyplývá jasně, že „nespolupracovat“ s veřejností, a to i s amatérskými zájemci o archeologii, je luxus, který si zde jednoduše nelze dovolit.

■ Poznámky

26 Popularizací místa se daří udržovat od roku 2012 díky spolupráci se spolkem Terra incognita, římskokatolickou farností Loket, městem Krásno, obcí Rovná a CHKO Slavkovský les.

27 Jedná se o ústní sdělení Václava Kříže ze dne 30. září 2017.

28 Filip Prekop – Jan Tajer, *Revizní výzkum amatérského nálezu bronzového depotu, k. ú. Mezirolí, okr. Karlovy Vary*, náleзовá zpráva, č. j. NPU-342/32007/2016, archiv NPÚ, ÚOP v Lokti.

29 Ibidem.

30 Jan Michálek, *Zpráva o archeologické akci, č. j. 120/73 Plzeň*, archiv NPÚ, ÚOP v Lokti.

31 Vladislav Podracký – Jiří Klisák, *Sv. Mikuláš pod Krudumem – tajemství vzniku, zániku a znovobjevení jedné památky*, Horní Slavkov 2011.

32 Informace vycházejí z údajů v aplikaci *Nahlížení do katastru nemovitostí*: <http://nahlizeniidokn.cuzk.cz>, vyhledáno 1. 12. 2017.